

13. Коверзнева С. А. Государство и общество в современной Российской публичной политике : автореф. дис... канд. полит. наук : спец. 23.00.02 – политические институты, процессы и технологии / Софья Александровна Коверзнева. – С.Пб., 2011. – 26 с.
14. Дегтярев А. А. Принятие политических решений : учеб. пособ. / А.А. Дегтярев. – М. : КДУ, 2004. – 416 с.
15. Никовская Л. И. Оценка действенности институтов публичной политики в России / Лариса Игоревна Никовская, Владимир Николаевич Якимец // Полис. – 2013. – № 5. – С. 77-87.

У статті аналізуються наявні визначення публічної політики, порівнюються європейське й американське розуміння публічної політики, формулюється авторське визначення даного поняття. Робиться висновок про те, що в сучасній політичній науці немає єдності щодо визначення поняття «публічна політика». Дотепер залишається актуальним питання про границі й зміст публічної політики.

The article analyzes the existing definitions of public policy, compared European and American understanding of public policy. Author's definition of the concept is formulated. Concludes that in modern political science there is no unity on the definition of "public policy". Still remains a topical issue of the boundaries and content of public policy.

Стаття надійшла до редколегії 24.03.2014

УДК 340.121:348.58 (477)

Сандуленко О. С., НУ «ОЮА»

КОМПЕТЕНЦІЯ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ЦЕРКОВНОГО СУДУ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Стаття присвячена виявленню ролі церковних судів та канонічно-правової бази для їх роботи в Україні. Відмічено, що норми церковного судочинства багато в чому кореспондують вітчизняним процесуальним нормам, що може бути підставою для надання церковному суду статусу суду спеціального. Проте існує глибока різниця в розумінні суду, його ролі і призначення державою і Православної Церквою, суди якої призначені для відновлення порушеного порядку та ладу церковного життя та поширюють свою дію лише на своїх членів. Правосуддя України охоплює більш широке коло завдань та поширює свою дію в повному обсязі на всіх громадян, без врахування їхньої релігійної приналежності.

Існує прямий зв'язок між положенням Церкви в суспільстві і статусом церковного суду. Після розпаду СРСР і утворення незалежної держави України, з початку 1990-х на території України паралельно існують декілька церков, які називають себе православними. Канонічний статус, тобто визнання з боку автокефальних помісних православних церков має лише Українська Православна Церква (Московського Патріархату) (далі – УПЦ (МП)). Будучи найбільшим релігійним об'єднанням України за чисельністю парафій і священнослужителів, вона спілкується з більшою кількістю віруючих мешканців України і має певний вплив на суспільство. Дана стаття присвячена виявленню ролі та призначення церковного суду УПЦ (МП) – правонаступниці давньої Київської митрополії та Українського екзархату Руської Православної Церкви (далі – РПЦ) на теренах України.

Питанням канонічно-правової бази для роботи церковних судів, їх компетенції і процедури розгляду справ про церковні правопорушення присвячені праці Гаслова І. В., Коновалова О. В., Пристінського І. О., Сагінашвілі К. М., Ципіна В. О. та ін.

Історія свідчить про чотири типи взаємовідносин держави і християнської Церкви, із яких випливає відповідне значення церковного суду для суспільства:

1) Повне і агресивне неприйняття Церкви державою. Прикладами такого роду служать перші три віки християнства та семи десятилітня радянська історія Росії після 1917 р. Церковний суд не приймався державою ні в якій якості.

2) Симфонічне співіснування рівно значущих Церкви і держави, відображене, в тому числі, в діючому законодавстві держави, яке закріплює широкі повноваження Церкви в судовій сфері, а статус рішень церковного суду визнається державною владою. Ніяк не ідеалізуючи називані історичні епохи, також насичені помилками як у державній, так і в церковній політиці, назвемо, тим не менш, як приклади подібного роду візантійську і допетровську російську державність.

3) Обмеження державою повноважень і ролі Церкви в житті суспільства. Закріплене в діючому законодавстві статусу Православ'я як державної релігії, збереження судової компетенції Церкви в досить значущих галузях суспільного життя. При цьому існує прорелігійна державна ідеологія і загальне дійсне, не підставне воцерковлення [1] переважної частини населення. Такої моделі державності відповідала Російська імперія від петровських часів і до 1917 р. У сучасному світі на віддалену відповідність цієї моделі може, ймовірно, претендувати тільки Греція.

4) Декларування нецерковності держави, визнання нею Церкви одним із соціальних інститутів, що має право на існування і не грає серйозної ролі в житті суспільства. Але заслуговує лояльного ставлення влади, з урахуванням багатих історичних та культурних традицій, що здатні благотворно впливати на моральний клімат в суспільства [2]. У такій моделі церковно-державних відносин церковний суд не може мати іншої ролі, крім ролі суто корпоративного суду. Носієм подібної моделі є сьогодення Україна.

Серед фахівців висловлюється переконання в тому, що в рамках названої моделі, можливий рух державно-суспільних процесів у бік зміцнення становища Православної Церкви та підвищення її значення в суспільстві, що виражаються, зокрема, у піднятті статусу церковного суду до значення суду спеціального, якому чинним законодавством делеговано повноваження щодо притягнення до відповідальності за проступки, правопорушення та злочини певної категорії або окремих категорій суб'єктів за окремі дії, а також за дозволом приватних цивільних спорів окремих категорій [2]. Вважається, що такі зміни у взаємовідносинах між державою і Церквою можуть бути забезпечені не надто трудомістким законотворчим процесом; головне, щоб вони ґрунтувалися на реальному стані моральності та етики суспільних відносин. Проте, звідси не слід виводити, ніби Православна Церква жадає надання їй церковному суду такого статусу.

В радянський період Православна Церков не мала можливості приступити до вирішення питання про канонічно правильне улаштування церковного суду [3]. Церковна юстиція відновила свою історію лише з прийняття в 1988 р. Помісним Собором «Статуту про управління Руською Православною Церквою», який знову передбачив існування церковних судів. Відродження та становлення церковного судочинства, в тому числі інституту єпархіальних судів, без сумніву, можна назвати одним із пріоритетних завдань, що сьогодні стоїть перед Руською Православною Церквою. Задля вирішення цього складного завдання необхідним є створення ефективної канонічно-правової бази, яка б регламентувала порядок формування та компетенцію церковних судів, а також процедуру розгляду ними справ про церковні правопорушення [4, с. 495].

Діючою нормативною базою для діяльності церковних судів в Україні служать новий Статут РПЦ 2000 р. [5] і Положення про церковний суд РПЦ (Московського Патріархату) від 2008 р. [6] (далі – Положення), Статут про управління УПЦ [7], прийнятий Собором єпископів УПЦ від 21.12.2007 р. і затверджений ухвалою Собору УПЦ від 08.07.2011 р. [8].

Особливості церковного судоустрою і судочинства в межах самокерованих Церков, якою є УПЦ, можуть визначатися внутрішніми встановленнями (правилами), затвердженими уповноваженими органами церковної влади та управління даної Церкви. У разі відсутності вищевказаних внутрішніх установлень (правил), а також їх невідповідності Статуту Руської Православної Церкви і Положенням про церковний суд РПЦ, церковні суди Руської Православної Церкви Закордоном і самокерованих Церков повинні керуватися Статутом Руської Православної Церкви та вказаним Положенням.

Проблемі протиріччя і неузгодженості відповідних канонічних положень Статуту РПЦ і Статуту про управління УПЦ присвячені публікації І. В. Гаслова «Український Статут и Устав Московского Патриархата» [9], І.О. Пристінського «Єпархіальний суд у Статуті РПЦ та Статуті про управління УПЦ: правові колізії та шляхи їх усунення» [4]. Із представлених висновків авторів слідує, що єпархіальні суди (церковні суди першої інстанції) та єпархіальні ради, які виконують їх функції на території України, повинні керуватися Статутом РПЦ та Положенням про церковний суд. Але це ніяк не перешкоджає в майбутньому розробити свої власні внутрішні встановлення (правила), що стосуються церковного судоустрою та судочинства з урахуванням особливостей свого канонічного статусу.

В сучасному українському законодавстві, як і в церковному праві, відсутні норми, які б могли бути розглянуті як хоча б найменші передумови для визнання церковного суду елементом судової системи, судом спеціальної юрисдикції, визнаною державою в силу делегованої такому суду компетенції. Більш того, делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускається Конституцією України (ст. 124) [10].

Церков, в свою чергу чітко та ясно визначає, що «судова влада в ... Православній Церкві здійснюється церковними судами через церковне судочинство. Ніякі інші церковні органи та особи не вправі приймати на себе здійснення функцій церковного суду» (п. 1 гл. VII Статуту). Даний принцип взаємного невтручання, з одного боку захищає інтереси Церкви, запобігаючи втручання у внутрішні її справи нецерковних осіб і організацій, не допускаючи судових процесів, ініційованих некомпетентними особами або в провокаційних цілях [2]. З іншого боку, п. 9 гл. I Статуту забороняє клірикам і мирянам, посадовим особам та співробітникам канонічних підрозділів звертатися до органів державної влади та державного суду з питань, що належать до внутрішньоцерковного життя (канонічне управління, церковний устрій, богослужбовою і пастирська діяльність, призначення та зняття

з церковних посад, взаємини між членами Церкви по суто релігійних питаннях та ін.). Однак сама компетенція церковних судів та її співвідношення з компетенцією судів загальної та спеціальних юрисдикцій не визначена ніяк. Тому ряд найважливіших питань про місце церковного суду в суспільстві при цьому залишається без відповіді.

Діюче церковне законодавство досить докладно визначає численні формальні аспекти відправлення церковного правосуддя. Наприклад, обмеження права звернення до церковного суду із заявою. Серед них є ті, що перекликаються з нормами українського судочинства. Наприклад, не приймаються до розгляду церковним судом заяви, що надійшли від осіб, недієздатних відповідно до діючого законодавства. По-перше, саме визнання особи недієздатною відбувається в рамках окремого провадження судом загальної юрисдикції і регулюється розділом IV ЦПК України [11]. По-друге, серед норм ЦПК України є така, що містить таку ж підставу для повернення заяви – якщо заяву подано недієздатною особою (ст. 121). По-третє, церковне судочинство не допускає розгляду заяв кліриків за обставинами, які стали їм відомі із сповіді (ст. 34 Положення). Дане обмеження Церкви відповідає процесуальним нормам про неприпустимість участі священнослужителів у судочинстві як свідків про відомості, отриманих ними на сповіді віруючих; допиту про відомості, одержані ними на сповіді, встановленим ч. 1 ст. 51 ЦПК України [11], ч. 2 ст. 65 Кримінально-процесуального кодексу України [12] (далі – КПК) та ч. 2 ст. 65 Кодексу адміністративного судочинства України [13] (далі – КАС).

Положення встановлює додаткові вимоги морально-етичної допустимості заявника: не можуть бути особи, які відкрито ведуть порочний спосіб життя; а також особа, яка зганьбила себе перед церковною громадою – була засуджена церковним судом раніше за неправдивий донос або лжесвідчення. Не приймаються також заяви, що надійшли від осіб, які знаходяться поза церковним спілкуванням (за винятком справ по звинуваченню у скоєнні церковних правопорушень проти ближнього та християнської моральності). Ці ж обставини розглядаються ст. 18 Положення і в якості перешкод для участі у відправленні церковного правосуддя в якості свідка.

Крім того, церковний суд залишає заяву про церковне правопорушення без розгляду та припиняє провадження у справі в разі, якщо обвинуваченим є особа, яке не підлягає церковному суду; або заява підписана і подана особою, яка не має повноважень на її підписання та пред'явлення, згідно ст. 34 Положення; а також при очевидності відсутності церковного правопорушення або непричетності обвинуваченого особи до церковного правопорушення. Схожі підстави

залишення заяви без розгляду, зупинення або закриття провадження у справі, за наслідками підготовчого провадження, можна знайти в КАС України (ст. ст. 155-157), ЦПК України (ст. ст. 205, 207).

Існує перелік церковних правопорушень, що підлягає розгляду церковними судами, затверджений на підставі визначення Священного Синоду Руської Православної Церкви від 27.07.2011 р. (журнал 86). Це правопорушення: проти віри і Церкви; проти християнської моральності; проти церковно-ієрархічного порядку; ченців проти правил про чернецтво; єпископів і кліриків проти своїх пастирських обов'язків; інші правопорушення, спрямовані на розгляд церковного суду Патріархом або Священним Синодом (щодо Загальноцерковного суду), єпархіальним архієреєм (щодо єпархіального суду).

Релігійна нетерпимість та релігійна ворожнеча – терміни, передбачені Кримінальним кодексом України як обтяжуючі покарання обставини (ст. 67) [14] або як ознаки основного, а частіше кваліфікованого складу злочину (ст. ст. 110, 129, 300 та ін.). Кримінальний кодекс України захищає Церкву, визнаючи суспільну небезпеку таких діянь: пошкодження релігійних споруд (ст. 178), незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь (ст. 179), перешкоджання здійсненню релігійного обряду (ст. 180), а також професійну діяльність священнослужителя, забороняючи примушувати його проводити релігійний обряд (ч. 2).

Наведені правопорушення є прикладом ситуацій, коли діяння має ознаки правопорушення церковного і тому підлягає церковному суду. В Україні діє принцип, який забороняє залучати двічі до відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення, закріплений ст. 61 Конституції України [10]. Тобто ніхто не може бути двічі покараний за одне й те саме правопорушення (лат. «non bis in idem»). В основу церковних і державних типів покарання покладено певне обтяження. Держава, виправляючи людину, передбачає ту обставину, що злочинець, відбувши покарання, виправиться і більше не становитиме небезпеку для суспільства. Церква ж піклується про особу злочинця, про порятунок його душі, для неї цінна кожна людська душа. Держава ж ігнорує особистість і приносить її інтереси в жертву інтересам суспільства [15].

Застосування кримінального покарання завжди пов'язане з заподіянням винному моральних, майнових та інших позбавлень і обмежень, але про духовний аспект скоєного мова не йде. Особливість покарань, що застосовуються духовними судами, будь то єпископський суд чи таємний суд духівника, полягає в тому, що головна мета їх не у відплаті і навіть не в огороженні церковного народу від злочинних діянь,

а в лікуванні хворобливих станів душі самих грішників. Покаяння так і називається в канонах – «лікування» (Гріг. Нісськ. 3, Гріг. Нісськ. 8, Трул. 102) [16, с. 639]. Загальна назва цих покарань – відлучення, що не є карою.

Виходячи з цього, при розгляді державними судами деліктів, які мають ознаки церковного та адміністративного правопорушення або кримінального злочину, можливим стає одночасне застосування юридичної (каральної) та церковної (відновлювальної) відповідальності з урахуванням церковних покарань та правової санкції тієї галузі права, норма якої була порушена.

Передача таких делікти на розгляд виключно церковному суду вимагає внесення змін до чинного законодавства, і на сьогоднішній день є неприпустимим через принцип публічності в кримінальному процесі (в деяких випадках), а також через конституційне відокремлення Церкви від держави та заборону визнавати будь-яку релігію державою як обов'язкову (ч. 3 ст. 35).

Законодавство України поширює свою дію в повному обсязі на всіх членів релігійних організацій, включаючи кліриків і ченців, а також на діяльність підрозділів УПЦ (МП) як юридичних осіб, як учасників цивільного обороту. Оскільки не всі громадяни держави є членами Православної церкви, застосовувати до них церковні покарання неприпустимо. Ніяких застережень, ні привілеїв, ні обмежень відповідальності за ознаками релігійних переконань українське законодавство не встановлює (ст.ст. 24, 35 Конституції). Воцерковлені люди прирівнюються до звичайних громадян. Таким чином, коротко проаналізувавши церковне правосуддя, необхідно визнати, що для мирян участь у його відправленні та претерпіння накладених ним санкцій є справою добровільною.

Зважаючи на вищесказане, можна зробити висновок, що нинішні нормативні акти РПЦ і УПЦ (МП), що стосуються церковного правосуддя претендують на роль виключно дисциплінарного статуту релігійної організації, в якому викладені корпоративні санкції як за суто церковні порушення, так і за порушення державних законів. Навіть третейські суди, що є, по суті, корпоративними судами, володіють більшою значимістю в системі суспільного устрою, оскільки передбачаються ст. 17 ЦПК, ст. 12 ГПК України [17], і регулюються спеціальним законом «Про третейські суди» від 2004 року.

Правосуддя в певній мірі пов'язано з процесуальним примусом, що носить забезпечувальний характер, наприклад, видалення із залу судового засідання, привід. Загальною підставою примусу є необхідність досягнення цілей правосуддя, забезпечення встановленого

порядку судочинства та належного виконання рішення суду. Заходи забезпечення державного судочинства містять глава 3 ЦПК України, глава 10 КПК України, розділ 5 КАС України.

Примус як багатогаспектне соціально-правове явище може бути розглянуто з різних позицій. Існують різні підходи до розкриття його змісту: філософський, психологічний (вольовий), соціальний (управлінський), юридичний (правовий) [18, с. 10]. Проте, церковний примус має свої особливості в порівнянні з примусом державним. «Норми церковного права відрізняються від норм, встановлених державою, тим, що перші мають більш морально-примусовий характер: церква, яка переважно є царство свободи, не може вживати фізичної сили, як то робить держава; вона діє тільки за допомогою духовних засобів ...» [19].

У сфері доказування в церковному суді існують норми, що кореспондують з державною судовою практикою. Так, підставою звільнення від доказування є обставини, встановлені рішеннями державних судів, що набрали законної сили, а також протоколами про адміністративні правопорушення. Не доводяться знову обставини, встановлені рішенням церковного суду, що набрали законної сили (ст. 14 Положення). Документи або їх копії, що надаються в церковно-судовому процесі, мають бути нотаріально засвідчені, якщо вони вимагають нотаріального посвідчення згідно з державним законодавством (ст. 17 Положення).

Церковне правосуддя обмежене в зборі доказів, з одного боку морально-етичними нормами: лише з особистої згоди осіб, які приймають участь у справі, можливим стає їх допит, отримання від них предметів, документів і відомостей, опитування і пояснення інших осіб, представлення ними доказів. З іншого боку, збір доказів обмежений діючими законами, напр. відсутністю обов'язку надавати інформацію за запитами церковних судів. Церковний суд, направляючи запит, може гарантовано розраховувати лише на отримання доказів, що знаходяться в розпорядженні канонічних підрозділів РПЦ (ст. 15 Положення).

Збираючи і оцінюючи докази церковні суди застосовують принципи, що використовуються в державному судочинстві, такі як принцип забезпечення допустимості та достовірності доказів, їх всебічна оцінка, відсутність переваги одних доказів перед іншими, їх достатність для вирішення справи, мінімізації незручностей, заподіяваних у зв'язку з відправленням правосуддя учасникам процесу та іншим особам, протоколювання судочинства та інші.

Такі принципи церковного правосуддя як об'єктивність суду, встановлення істини у справі, можливість оскарження судових рішень, принципи порядку ведення судового процесу, вимоги до змісту судового рішення, встановлені в розділі 5 Положення, повноти судового рішення та ін., в цілому кореспондують з положеннями змагального вітчизняного правосуддя.

Церква скористалася великими плодами багатоговікового розвитку юриспруденції і при всіх запозиченнях, не змінила своїм основним засадам. Користуючись виробленими римської юриспруденцією процесуальними формами, вона вливала в них свій власний дух, намагаючись погоджувати їх із своїми власними цілями, по можливості пристосувати їх до свого існування, відкинувши геть усе, що йшло врозріз її власним цілям [20, с. 211]. От чому при всій схожості судових систем Церкви і держави, наявності у них спільного кореня в області природного права, ідеї справедливості, між церковним і світським процесом, існує глибоке розходження. Церковний процес, безсумнівно, відрізняється від процесу світського набагато більшою гуманністю.

Гуманний дух церковного процесу в тому, що тут обвинувачений має повну можливість отримати замість покарання – прощення, це залежить від його власної волі: покайся у скоєному злочині, оновлюйся духом правим, звернися з благанням про помилування – формальне судочинство буде призупинено і після перевірки, що доводить щирість каяття, людина знову буде «введена пастирями в двір овечий» [20, с. 214].

Суд відіграє значну ідеологічну роль, виховує у громадян повагу до закону, до прийнятих у суспільстві стандартам поведінки. Всі ці завдання суд може виконувати тільки в умовах його правильної орієнтації, відповідності принципів його діяльності загальнолюдським цінностям, які задає Православна Церква.

Однак роль і значення самого суду в християнській Церкві і державі різняться. Церковні суди призначені для відновлення порушеного порядку та ладу церковного життя і покликані сприяти дотриманню священних канонів та інших установлень Православної Церкви (ст. 2 Положення). Державне ж правосуддя охоплює більш широке коло завдань: зміцнення законності та правопорядку; запобігання правопорушенням; захист суспільного ладу, економічної та політичної систем, прав, свобод і законних інтересів громадян і юридичних осіб, дотримання дисципліни праці, зусиль, чесного ставлення до державного і громадського обов'язку, поваги до прав, честі і гідності громадян; виправлення і перевиховання осіб, які порушили закон.

Бібліографічний список

1. Русский орфографический словарь: около 180 000 слов / О. Е. Иванова, В. В. Лопатин (отв. ред.), И. В. Нечаева, Л. К. Чельцова. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Российская академия наук. Институт русского языка им. В. В. Виноградова, 2004. – 960 с.
2. Коновалов А.В. О церковном праве и церковном суде: [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.fondiv.ru/articles/60
3. Прот. Цыпин В. Доклад «О проекте «Положения о церковном суде» от 5.10.2004 г.: [Электронный ресурс] / В. Цыпин. – Режим доступа : www.pravoslavie.ru/news/11316.htm
4. Пристінський І. О. Єпархіальний суд у Статуті Руської Православної Церкви та Статуті про управління Української Православної Церкви: правові колізії та шляхи їх усунення / І. О. Пристінський // Кримські юридичні читання : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 30 січня 2014 р. / Кримський інститут права Національного університету «Одеська юридична академія». – Сімферополь, 2014. – 572 с.
5. Устав Русской Православной Церкви [Электронный ресурс] / Официальный сайт Московского Патриархата. – Режим доступа : <http://www.patriarchia.ru/db/document/133114>
6. Положение о церковном суде Русской Православной Церкви (Московского Патриархата) : принятое Архиерейским Собором РПЦ от 26 июня 2008 г. – М., 2008. – 44 с.
7. Статут про управління Української Православної Церкви ухвалений Архієрейським Собором УПЦ від 21 грудня 2007 р. // Київська митрополія УПЦ, 2008. – 44 с.
8. Ухвала Собору Української Православної Церкви від 8 липня 2011 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Української Православної Церкви. – Режим доступа : <http://orthodox.org.ua/ru/node/1300>
9. Гаслов И.В. Украинский Статут и Устав Московского Патриархата [Электронный ресурс] / Научный богословский портал «БОГОСЛОВ.RU». – Режим доступа : www.bogoslov.ru/text/269165.html
10. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141.
11. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2004. – № 40-42. – Ст. 492.
12. Кримінально-процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 9-13. – Ст. 88.
13. Кодекс адміністративного судочинства України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2005. – № 35-37. – Ст. 446.
14. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.

15. Сагинашвили К. М. Церковные наказания: на примере православной Грузии : дисс. ... канд. юр. наук. Специальность: 12.00.01 – Теория и история государства и права [Электронный ресурс] / К. М. Сагинашвили ; Тбилисский государственный университет им. И. Джавахишвили. – Тбилиси, 2003. – С. 29-54. – Режим доступа : www.law.edu.ge/book/book.asp?bookID=1187154
16. Цыпин В. А. Каноническое право / В. А. Цыпин. – М. : Изд-во Сретенского монастыря, 2009. – 864 с.
17. Господарський процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 6. – Ст. 56.
18. Каплунов А. И. Об основных чертах и понятии государственного принуждения : моногр. / А. И. Каплунов // Государство и право. – 2004. – № 12. – С. 10-17.
19. Правовые и религиозные нормы: проблемы взаимодействия [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [http:// bibliofond.ru/view.aspx?id=532102#1](http://bibliofond.ru/view.aspx?id=532102#1)
20. Церковное судопроизводство в период вселенских соборов (Accusatio) и влияние на него Римско-Византийского процессуального права / П. Прокошев. – Казань: Типо-литограф. Императ. ун-та, 1900. – 221 с.

Статья посвящена выявлению роли церковных судов и канонически-правовой базы для их работы в Украине. Отмечено, что нормы церковного судопроизводства много в чем корреспондируют отечественным процессуальным нормам, что может быть основанием для предоставления церковному суду статуса суда специального. Однако существует глубокая разница в понимании суда, его роли и назначения государством и Православной Церковью, суды которой предназначены для восстановления нарушенного порядка и строя церковной жизни и распространяют свое действие только на своих членов. Правосудие Украины охватывает более широкий круг заданий и распространяет свое действие в полном объеме на всех граждан, независимо от их религиозной принадлежности.

This article is dedicated to detect the consistory's role and canonical-legal base for it's efficient work in Ukraine. It is noticed, that consistory's proceeding norms are correspondent to Ukrainian state proceeding norms, and that could be the reason to provide a status of special court to consistory. But there is a big difference in concept, role and functions between the regular state court and Orthodox Church, whose courts are designed to restore the order of a church life and spread their authority only on church members. Ukrainian Justice has more tasks and spreads it's authority to all Ukrainian citizens, excluding religion interests.

Стаття надійшла до редакції 31.03.2014